ISNN 3030-3907

2026
MAY
ISSUE - 5
VOLUME - 3

DEVELOPMENT OF SCIENCE

scientific journal

Development of science

Ilmiy jurnal

MAY 2026
Issue - 5, VOLUME - 3

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

O‘ZBEK MILLIY KIYIMLARI ZAMONAVIY BOSQICHDA

Allayeva Yulduz Baxtiyarovna
Toshkent to‘qimachilik va yengil sanoat instituti Assistant
Rasulova Mastura Kobilovna
Toshkent to‘qimachilik va yengil sanoat instituti Professor
E-mail: 20y387ga@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi aholisi tomonidan o‘zbek milliy liboslarini idrok etish bo‘yicha o‘tkazilgan sotsiologik so‘rov natijalari hamda uni loyihalash va modellashtirish bo‘yicha qator mavzular o‘rganiladi. Tadqiqotning maqsadi Respublika mahalliy aholisining o‘zbek libosining an‘anaviy va milliy elementlariga haqiqiy munosabatini aniqlash va o‘rnatish, zamonaviy moda sharoitida ham, O‘zbekiston aholosining barcha talablarini inobatga olgan holda milliy rangga bo‘lgan talab darajasini aniqlash, shuningdek, ularning rivojlanish istiqbollarini, zamonaviy dunyoda talab va talabni real va xolisona baholashdan iborat.

Kalit so‘zlar: atlas, adras, shoyi, baxmal, chopon, ipak, beqasam, do‘ppi, ikat, so‘zana.

Аннотация. В данной статье рассматриваются результаты, полученные в процессе социологического опроса по восприятию населения Республики Узбекистан к узбекской национальной одежде, а также ряд тем по её проектированию и моделированию. Цель исследования- выявление и установление истинного отношения местного населения республики к традиционным и национальным элементам узбекского костюма, определение степени востребованности национального колорита, как в условиях современной моды, так и с учетом всех запросов населения Узбекистана, а также реальная и объективная оценка перспектив их развития, вопросов спроса, навизны в современном мире.

Ключевые слова: атлас, адрас, шаи, бахмаль, чапон, шелк, бекасам, тюбетейки, икат, сюзане.

Abstract. This article examines the results of a sociological survey on the perception of Uzbek national clothing by the population of the Republic of Uzbekistan, as well as a number of topics on its design and modeling. The purpose of the research is to identify and establish the true attitude of the local population of the republic to the traditional and national elements of Uzbek costume, to determine the degree of demand for national color both in the conditions of modern fashion and taking into account all the demands of the population of Uzbekistan, as well as a real and objective assessment of the prospects for their development, issues of demand, and demand in the modern world.

ISSN 3030-3907

Keywords: satin, adras, shoi, bakhmal, chapon, silk, bekasam, skullcaps, ikat, suzani.

KIRISH.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 10-yanvardagi "Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, to‘qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini tubdan isloh qilish hamda sohaning eksport salohiyatini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PF-2-son hamda 2023-yil 2-sentyabrdagi "To‘qimachilik sanoatini moliyaviy qo‘llab-quvvatlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi PF-155-son Farmonlari to‘qimachilik sanoatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda [1].

O‘zbek milliy liboslarini o‘rganish, xalq turmush tarzining har qanday sohasi kabi, xalqning etnik tarixi va madaniyatini, boshqa xalqlar bilan o‘zaro aloqalarini o‘rganish bilan chambarchas bog‘liq. An’anaviy kiyimlar zamonaviy mustaqil davlatning milliy xususiyatlaridan biridir [2].

O‘zbekistonda globallashuv va moda sanoatining jadal rivojlanishi sharoitida liboslar dizaynida an’analar va zamonaviy tendensiyalarni uyg‘unlashtirish zarurati yuzaga kelmoqda. O‘zbek milliy liboslari xalqning madaniy o‘ziga xosligining muhim elementi hisoblanib u asrlar davomida shakllangan tarixiy meros, etnik o‘ziga xoslik va estetik ideallarni aks ettiradi [3].

Yorqin kiyimlar, atlas va adras, shoyi, baxmal, nihoyatda chiroyli ranglar va naqshlar bilan bezatilgan choponlar, ipak, do‘ppilar - bularning barchasi an’anaviy O‘zbekiston modasini ifodalaydi Milliy liboslar har qanday xalqning madaniyati, an’analari va tarixini aks ettiradi [4].

Milliy liboslarning rivojlanishi ham an’analarning saqlanishi, ham Yevropa madaniyatining ta’siri bilan tavsiflanadi. Bu boy tarixiy an’analar va zamonaviy moda tendensiyalarining uyg‘unligidir. Zamonaviy rivojlanish "so‘zana" kashtachiligi va "ikat" naqshlari kabi an’anaviy elementlarni moda kolleksiyalariga moslashtirishni, shuningdek, ipak va paxtadan ham an’anaviy, ham zamonaviy mahsulotlarni ishlab chiqarishni o‘z ichiga oladi. Dizaynerlar qo‘lda tikish, noyob naqshlar va tabiiy matolar kabi an’anaviy elementlarni ehtiyotkorlik bilan saqlab qoladilar va bir vaqtning o‘zida bichim, siluetlar va materiallar kombinatsiyasi bilan tajriba o‘tkazadilar [5].

Zamonaviy odamning garderobini shakllantirishda konstruksiyalash jarayoni va kiyimlarni, shu jumladan milliy kiyimlarni tayyorlash uchun materiallarni to‘g‘ri tanlash hal qiluvchi ahamiyatga ega.

O‘zbekiston aholisining milliy kiyimlarga bo‘lgan qiziqish darajasini va an’anaviy yoki modernizatsiya qilingan kiyim elementlarini tanlashda afzalliklarini aniqlash maqsadida 2025-yil sentyabr-noyabr oylarida respublikamiz shaharlari aholisi (asosan ayollar) o‘rtasida sotsiologik so‘rovnoma

ISSN 3030-3907

o‘tkazildi. So‘rovnoma orqali elektron shaklda o‘tkazilgan mazkur tadqiqotda 18 yoshdan 50 yoshgacha bo‘lgan 280 nafardan ortiq respondent ishtirok etdi [6].

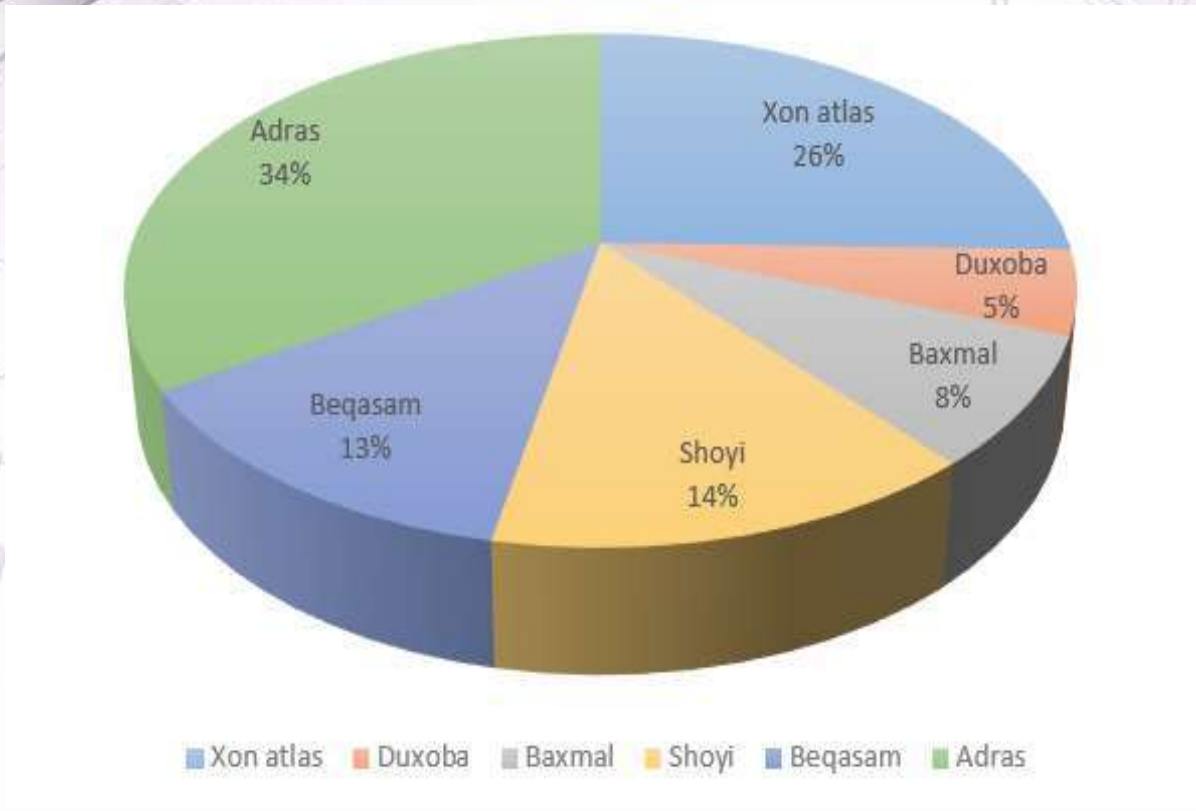
Olingan javoblar va respondentlarning fikrlarini o‘rganish shuni ko‘rsatdiki, so‘rovda qatnashganlarning aksariyati o‘zbek milliy kiyimiga ijobiy munosabatda bo‘lib, uni madaniy o‘ziga xoslikning muhim ramzi deb bilishgan [7]. Bunda chopon, do‘ppi, sharf, turli zargarlik buyumlari, naqsh va kashtalar kabi o‘zbek liboslari elementlariga kam e’tibor berilmaydi. Ko‘rsatilgan elementlar klassik, kundalik, kechki, sport va boshqa kiyim uslublarida qo‘llanilganda ijobiy va talab qilinadigan ta’sirga ega bo‘lishi ta’kidlandi [8].

Respondentlarning 90 foizdan ortig‘i milliy liboslarning zamonaviy talqinlarini (an’anaviy matolar va zamonaviy uslublar kombinatsiyasi) afzal ko‘rishadi. Shu bilan birga, so‘rovda qatnashgan respondentlarning 32,3 foizi o‘ziga xoslikni (an’anaviy shakllar, qo‘lda tikilgan kashtalar, tabiiy materiallar) saqlab qolishni muhim deb hisoblaydi. So‘rovnomada qatnashganlarning faqat kichik bir qismi yengil etnik urg‘ular bilan minimalistik yechimlarni tanladi [9].

O‘zbekiston aholisining milliy o‘zbek liboslarining eng ommabop elementlariga bo‘lgan zamonaviy qarashlari tadqiqotning alohida so‘rovnoma materiallarida o‘z aksini topgan. Jumladan, respondentlarning 34,0 foizi adrasni afzal ko‘radi, uning turi nafaqat ushbu mato turining haqiqiy mahalliy shinavandalari va ishqibozlarini, balki, albatta, respublikamizga sayyohlik kanali orqali tashrif buyuradigan, shuningdek, O‘zbekistonda diplomatik va boshqa faoliyat bilan shug‘ullanadigan xorijiy davlatlar vakillarini ham o‘ziga jalb qiladi [10].

Shu bilan birga, respondentlar tomonidan milliy madaniyatning xonatlas (26%), adras (34%) va beqasam (13%), shoyi (14%) kabi matolariga ham qiziqish uyg‘ondi (1-rasm).

ISSN 3030-3907

1-rasm. Milliy libos uchun eng muhim bo‘lgan an’anaviy o‘zbek gazlamalari

Shuni ta’kidlash kerakki, yuqoridagi ma’lumotlar birinchi navbatda o‘zbek milliy kiyimlarini loyihalashda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy moda tendensiyalarini hisobga olish (45,4%) va taqinchoq va naqshlarni saqlash (31,2%) ham muhimdir. Milliy liboslarni loyihalashda tarixiy libos elementlaridan foydalanish (22,6%) kabi jihatlarni hisobga olish muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, eng ko‘p kiyishni xohlaydigan o‘zbek kiyimlaridan biri an’anaviy ayollar choponidir (21%). Kiyimning so‘nggi turi kuz-bahor mavsumi uchun, shuningdek, yoz uchun yengil shaklda tikiladi. Shu o‘rinda ta’kidlash joizki, adras, beqasam va paxtali matolardan tayyorlangan, rang-baranglikka ega bo‘lgan ayollar choponlari nafaqat mahalliy ayollar orasida, balki turli kanallar orqali respublikamizga tashrif buyurgan chet el fuqarolari orasida ham mashhur [11].

Ko‘rsatilgan milliy kiyim turlarini ishlab chiqarish (respondentlar uchun (35,8%) zamonaviy moda tendensiyalarini, qulaylik va mahsulot tannarxini hisobga olgan holda afzalroqdir. So‘ralgan respondentlarning milliy liboslarning an’anaviy matolaridagi naqshlar o‘lchamini tanlash borasidagi fikrlari tahlil qilinganda, mayda (33,5%) va o‘rta (35,3 o‘lchamdagi naqshlarga ustuvorlik berilganligi aniqlandi. Ushbu turdagi gazlamalardan tikuvchilik mahsulotlarini

ISSN 3030-3907

ishlab chiqarish natijasi eng rang-barang va chiroyli mahsulotlardir. Biroq, ishlab chiqarishning murakkabligi va tayyor mahsulotlarning yuqori narxi kabi omillar ishlab chiqaruvchilarni mayda va o‘rta naqshli matolar assortimentini ommaviy ishlab chiqarishni cheklaydi [12].

Shuningdek, yuqorida sanab o‘tilgan mato turlaridan tayyorlangan jaket-shim va jaket-yubka hamda jaket-ko‘ylak va jaketga (mos ravishda 20%, 13%, 15% va 13%) talab yuqori (2-rasm)

2-rasm. O‘zbek milliy kiyimlarining turlari

So‘rov natijalari shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy O‘zbekiston jamiyati xalqning madaniy ildizlari bilan aloqani saqlab qolish va boyitishga intilmoqda. Shu bilan birga, an’anaviy shakllarni zamonaviy moda va qulaylik standartlariga faol moslashtirish. Shu bilan birga, o‘zbek milliy liboslarini loyihalash an’anaviy elementlar va zamonaviy bezaklar uyg‘unlashgan etnodizayn tamoyillariga tobora ko‘proq asoslanmoqda.

Bugungi kunda milliy liboslarning funksionalligi va tabiiy matolar, naqshlar va kashtalardan foydalanish, qo‘lda bo‘yash, o‘zbek xalqining turli xil kiyimlarini loyihalashda kuzatiladi. Bu davlatning madaniy va ijtimoiy omillari ta’sirida ommalashib borayotgan tikuvchilik sanoatidagi umumqabul qilingan jahon barqaror yo‘nalishlarini, uslubiy yechimlarini aks ettiradi [13].

ISSN 3030-3907

XULOSA. O‘tkazilgan sotsiologik tadqiqotlar O‘zbekiston aholisining o‘zbek milliy kiyimlariga ham madaniy, ham estetik jihatdan qiziqishi ortganini ko‘rsatmoqda .O‘zbek milliy liboslarining zamonaviy dizayni an’analar va innovatsiyalarni uyg‘unlashtirishga qaratilgan bo‘lib, bu milliy modani rivojlantirish va respublikamizning madaniy o‘ziga xosligini mustahkamlash uchun yangi istiqbolda keng imkoniyatlar yaratadi [14].

FOYDALANILGAN MANBALAR RO‘YXATI

1. Цифровая трансформация: Устойчивость, прослеживаемость и прозрачность. (https://uzts.uz/ru/cifrovaya-transformatsiya/19.04.2024).
2. Садыкова Н. «Национальная одежда узбеков XIX-XX веков», Ташкент 2006г.
3. Социологический опрос. Сентябрь-октябрь 2025 года.
4. Умарова М.О. «Мураккаб урилишли миллий аврли газламани янги тузилишини тадкик эти шва ишлаб чикиш», 2022.
5. M.Rasulova, L.Xasanova, “Abrli gazlamalardan ayollar kiyimini loyihalash uchun dastlabki ma’lumotlar tahlili”. Magistratura talabalarining ilmiy maqolalar to‘plami-2022. O‘
6. Арипджанова Д.У. Разработка технологии производства женской одежды из нового ассортимента шелковых тканей. Дисс. кан. тех. наук. Т., 2004. с 66
7. P.S.Siddiqov, D.I.Artikovalarning “Milliy matolar va ularning turlarini kengaytirish”. To‘qimachilik muammolari. №3/2017. P.S.Siddiqov, R.N.Abdullayeva, S.M.Jurayeva. “Yangi tuzilishdagi abrli matolarni ishlab chiqish”. To‘qimachilik muammolari. №4/2010
8. Артикбаева Н.М., И.Г. Шин, С.Ш. Ташпулатов, И.В. Черунова, Н. Бралина. Оценка напряженного состояния при формообразовании объемных участков деталей одежды потоком сжатого воздуха //Иванова-2019 г. Известия вузов. № 5 (383) 2019.-С181-186. DOI: 10.214151/1561-5405.
9. Rasulova M.K., Allayeva Y.B. “Abr matosida qo‘llaniladigan ipak ipini ishlab chiqarish texnologiyasi” nomli tezis “Innovation in technology and science education” jurnali 2025 yil (4-7bet).
10. Rasulova M.K., Allayeva Y.B. “Ishlab chiqarish va qayta ishlashning innovatsion texnologiyalarini rivojlantirishi sharoitida ilm-fan va soha korxonalarining integratsiyasi” mavzusidagi Respublika miqiyosidagi ilmiy-amaliy anjumanida “Abrli gazlamalarda andazalarni joylashtirish usullari” nomli tezis 2025 yil (94-96 bet).
11. Alimova Kh., Gulamov A., Avazov K., Eshmirzayev A.P., Umurzakova Kh. New device and technology for primary processing of silkworm cocoons obtained

ISSN 3030-3907

during different feeding seasons // International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-5, January 2020.
12. Gulamov A.E., Eshmirzaev A.P., Mardonov B. Theoretical calculation of thread tensions in the automatic silk spinning zones // XV international Scientific conference “Interagromash 2022” global precision ag innovation 2022 Volume-2/ Springer. ISSN 2367-3370 ISBN 978-3-031-21218-5.